

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 8 päivä helmikuuta 1985 lähettänyt laki- ja talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 4. Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina kansliapäällikkö Lauri Tarasti ja apulaisosastopäällikkö Olli Paasivirta ympäristöministeriöstä, vanhempi budjettisihteeri Kare Turtiainen valtiovarainministeriöstä, toimistopäällikkö Esko Koskinen sisäasiainministeriöstä, toimistopäällikkö Risto Paaermaa kauppa- ja teollisuusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Jarmo Vuorinen oikeusministeriöstä, ylijohtaja Heikki Muttilainen menrenkukuhallituksesta, pääjohtaja Simo Jaatinen ja toimistoinsinööri Kalervo Jolma vesihallituksesta, insinööri Raimo Nissinen Helsingin vesipiiristä, maakuntahallituksen jäsen Lars Porko ja toimistoinsinööri Göran Holmberg Ahvenanmaan maakunnasta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosastopäällikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Henrik Wickström Finlands svenska kommunförbundista, palopäällikkö Jan-Erik Herrgård Mustasaaren kunnasta, öljyvahinkolautakunnan puheenjohtaja Helge Jalanko, öljysuojarahaston sihteeri Jukka Nurmio, varatuomari Gustav Dahlberg Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry:stä, toimitusjohtaja Henrik Lundsten Öljyalan Keskusliitto ry:stä, tekninen johtaja Pertti Hallio Suomen Palontorjuntaliitto ry:stä, pääsihteeri Esko Joutsamo Suomen luonnonsuojeluliitto ry:stä, hallintopäällikkö Kari Lehtokangas ja toiminnanjohtaja Olli-Pekka Ojanen Palopäällystöliitto ry:stä, palopäällikkö Kai Nurmi Kirkkonummen kunnasta ja ympäristösuojelupäällikkö Airi Laiho Neste Oy:stä.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on uudistaa öljysuojarahastosta maksettavien korvausten järjestelmää. Perussäännökset korvauksista säilyisivät edelleen laissa maa-alueilla tapahtuvien öljy-

vyvahinkojen torjumisesta ja laissa aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä, mutta korvausten yksityiskohtaisesta määräytymisestä säädettäisiin laissa öljysuojarahastosta. Samalla selvennettäisiin öljysuojarahaston käyttötarkoitusta, vähennettäisiin harkinnanvaraisuutta korvausten myöntämisessä, säädettäisiin vähäisiltä osilta kunnille omaa vastuuta öljyntorjuntalusten ja veneiden hankinnassa ja torjuntakaluston säilyttämisessä ja rajoitettaisiin arvoltaan vähäisten korvaushakemusten lukumäärää. Esityksessä ehdotetaan myös, että valtiolle voitaisiin maksaa korvausta pääosin samoin perustein kuin kunnille. Lisäksi esityksessä pyritäisiin yhdenmukaistamaan kaikkien kolmen edellä mainitun lain säännöksiä.

Öljysuojarahaston hallintoa on esitetty muutettavaksi siten, että valtioneuvoston päätösvaltaa öljysuojarahastosta maksettavista korvauksista käyttäisi öljyvahinkolautakunnan sijasta kokoonpanoltaan nykyistä suppeampi öljysuojarahaston johtokunta.

Lakiehdotuksessa lisäksi selvytyden vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että lakia noudatettaisiin soveltuvin osin myös Ahvenanmaan maakunnassa.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtäaikaaisesti niiden muutosten kanssa, jotka sisältyvät samanaikaisesti annettuun hallituksen esitykseen öljyvahinkojen torjuntaa koskevan lainsäädännön muuttamisesta. Kunnille suoritettaisiin korvauksia öljysuojarahastosta kuitenkin entisin perustein niiden hakemusten osalta, jotka olisi tehty ennen 1 päivää tammikuuta 1986. Lisäksi ehdotetaan, että valtiolle voitaisiin suorittaa muutosten mukaisia korvauksia 1 päivän heinäkuuta 1984 jälkeen aiheutuneista kustannuksista, jolloin mm. m/s Eiran aiheuttaman öljyvahingon kustannuksia voitaisiin korvata öljysuojarahastosta.

Käsiteltyään asian valiokunta toteaa seuraavaa: Voimassa olevan öljysuojarahastosta annetun lain samoin kuin hallituksen esityksen n:o 4/1985 vp. 1 §:n mukaankin öljysuojarahastosta maksettavista korvauksista päättää valtioneuvosto. Nyt samanaikaisesti eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen mukaan valtio ei enää alusjätelakiin ja maaöljyvahinkolakiin (HE n:o 3/1985 vp.) ehdotettujen muutosten jälkeen vastaisi viime kädessä korvausten suorittamisesta vaan korvaukset suoritettaisiin aina öljysuojarahastosta. Näin ollen valtion asema oleellisesti muuttuisi eli korvauksia myöntävä viranomainen tulisi niitä hakevaksi viranomaiseksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa valtioneuvoston päätösvallan poistamista tältä osin. Rahastosta maksettavasta korvauksesta päättäväksi toimielimeksi ehdotetaan öljysuojarahaston johtokuntaa. Muutos aiheuttaisi teknisluonteisia korjauksia myös öljysuojarahastolain 7 §:n 3 momenttiin ja 11 §:ään.

Lakiehdotuksen 11 a §:n 1 momentin mukaan öljysuojarahastosta annettua lakia noudatettaisiin soveltuvin osin myös Ahvenanmaan maakunnassa. Valiokunta ehdottaa, että säännös lisättäisiin asiasisällöltään vastaavanlaisena lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin.

Öljysuojarahastosta annetun lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtien mukaan öljysuojarahastosta myönnetty korvaus olisi täysi korvaus paitsi, että kunnalle myönnettäisiin korvausta vahvistetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisten alusten ja veneiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista 80 prosenttia, jollei korvausta kunnan taloudellisen aseman tai sijainnin vuoksi taikka muusta erityisestä syystä olisi korotettava täydeksi korvaukseksi. Hallituksen esityksen mukaan kunnalle ei myönnettäisi korvausta öljyvahinkojen torjuntakaluston varastorakennusten rakentamisesta, vuokraamisesta eikä ylläpitämisestä.

Valiokunta katsoo, että kunnilla tulisi olla oikeus vahvistetun torjuntasuunnitelman mukaiseen korvaukseen täysimääräisenä eikä vain 80 prosentin määrään saakka. Koska korvausta myönnettäisiin kuitenkin vain vahvistetun torjuntasuunnitelman mukaisista hankinnoista, valiokunnan käsityksen mukaan kunnat eivät tulisi hankkimaan tarpeettomia aluksia ja veneitä, vaikka ehdotettu vähäinen omavastuuosuus poistettaisiinkin.

Toisin kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan, tulisi valiokunnan mielestä korvaus ulottaa myös torjuntakaluston varastorakennusten rakentami-

sesta, vuokraamisesta ja ylläpitämisestä aiheutuneisiin kustannuksiin. Korvaus olisi kuitenkin vain öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisen öljyvahinkojen torjunnan käyttöasteen perusteella määrättyvä täysi korvaus.

Nyt puheena olevat muutosehdotukset valiokunta ehdottaa tehtäväksi 5 §:n 2 momenttiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan alusten ja veneiden hankkimisesta aiheutuneiden kustannusten korottaminen 80 prosentista täyteen korvaukseen nostaisi öljysuojarahaston kustannuksia noin miljoona markkaa vuodessa. Kunnille torjuntakaluston varastorakennusten rakentamisesta, vuokraamisesta ja ylläpitämisestä maksettava käyttöasteen mukainen täysi korvaus olisi noin 0,5 miljoonaa markkaa vuodessa.

Hallituksen esityksen 5 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan kunnalle myönnettäisiin korvausta vain siltä osin kuin kulloinkin korvattava määrä ylittäisi 1 000 markkaa. Valiokunnan mielestä sanonta on tulkinnanvarainen eikä yksityiskohtaisista perusteluistakaan muutosehdotuksen tarkoitus täysin selviä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on, että mikäli korvattava määrä olisi esimerkiksi 1 001 markkaa, korvattaisiin määrä täysimääräisenä eikä kysymykseen siis tulisi 1 000 markan omavastuuta. Mikäli korvattava määrä olisi alle 1 000 markkaa, korvausta ei suoritettaisi lainkaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa kyseisen säännöksen selvennettäväksi siten, että kunnalle myönnettään korvaus vain silloin, kun kulloinkin korvattava määrä ylittää 1 000 markkaa.

Hallituksen esityksen 5 §:n 3 momentin mukaan valtiolle voitaisiin myöntää korvausta aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitusta torjuntakaluston ja -tarvikkeiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista, kuitenkin enintään 80 prosenttia.

Yhdenmukaisuuden vuoksi valiokunta ehdottaa täyden korvauksen maksamismahdollisuutta myös valtiolle. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 3 momentista poistettavaksi sanat "kuitenkin enintään 80 prosenttia". Samalla valiokunta ehdottaa kielellistä tarkistusta puheena olevaan 3 momenttiin ja ehdottaa sanan "jolloin" korvaamista sanalla "joissa".

Lakiehdotuksen 8 §:n mukaan öljysuojarahastoa ja siitä maksettavia korvauksia koskevissa asioissa olisi valtioneuvoston apuna öljysuojarahaston johtokunta. Johtokunnan kokoonpanosta säädettäisiin asetuksella.

Valiokunta on edellä ehdottanut, että valtioneuvoston päätösvalta rahastosta maksettavista

korvauksista poistettaisiin ja siirrettäisiin öljysuojarahaston johtokunnalle. Tämän vuoksi olisi lailla säänneltävä öljysuojarahaston johtokunnan kokoonpanosta. Valiokunta katsoo, että öljysuojarahaston johtokunnassa tulisi kuntien edustusta vahvistaa ja sen vuoksi ehdottaa, että johtokunnassa tulisi olla edustettuina kaikki kuntien keskusjärjestöt eli Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallisliitto ja Finlands svenska kommunförbund. Edellä lausutun vuoksi valiokunta ehdottaa 8 §:n säännöksen muutettavaksi seuraavan sisältöiseksi: "Öljysuojarahaston johtokunnassa tulee valtion viranomaisten, kuntien keskusjärjestöjen, luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöjen sekä öljyalan olla edustettuina niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään."

Valiokunta pitää tärkeänä öljyvahinkolautakunnan omaksuman käytännön jatkamista, jonka mukaan rahaston johtokunnan käsitellessä Ahvenanmaan maakunnan alueella sattuvaa öljyvahinkoasiaa kuullaan Ahvenanmaan maakunnan edustajaa, ja valiokunta edellyttää, ettei Ahvenanmaan maakuntaa koskevia asioita ratkaista muuten kuin Ahvenanmaan maakunnan edustajan läsnäollessa.

Hallituksen esityksen 11 a §:n 1 momentin mukaan öljysuojarahastosta annettua lakia noudatettaisiin soveltuvin osin myös Ahvenanmaan maakunnassa. Koska valiokunta on edellä ehdottanut vastaavanlaisen säännöksen ottamista lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin, tulisi 11 a §:n 1 momentti poistaa, jolloin 2 momentin säännös siirtyisi 1 momentiksi.

Valiokunta toteaa, että viime vuosina tapahtuneet suuret öljyvahingot ovat tapahtuneet meri-alueilla. Myös sisävesillä, erityisesti Saimaalla tapahtuu runsaasti öljykuljetuksia, joiden riskiteki-

jät ovat suuret ottaen huomioon väylien kapeuden ja mataluuden sekä vesiliikenteen vilkkouden. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä, että myös sisävesien osalta kiinnitetään huomiota öljyntorjuntavalmiuden tehostamiseen.

Öljysuojarahastosta annetun lain 3 §:n mukaan öljysuojamaksun periminen lopetetaan sitä seuraavan kalenterikuukauden lopussa, jona öljysuojarahaston pääoma on noussut kymmeneen miljoonaan markkaan. Periminen aloitetaan uudelleen sitä seuraavan kalenterikuukauden päätyttyä, jona rahaston pääoma on pienentynyt alle viiden miljoonan markan.

Puheena olevassa säännöksessä säädetyt markkamäärät ovat viime aikoina osoittautuneet liian alhaisiksi. Öljysuojamaksun periminen on jouduttu lopettamaan ja uudelleen periminen on voitu aloittaa vasta rahaston pääoman laskettua alle viiden miljoonan markan. Tästä voi pahimmassa tapauksessa aiheutua viivästystä korvausten maksamiseen. Tämän vuoksi ja kun valiokunnan ehdottamien muutosten johdosta öljysuojarahastosta maksettavat korvaukset tulevat nousemaan, valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että kiireellisesti selvitetään, millä tavoin 3 §:n säännöksiä olisi syytä tarkistaa ja olisiko kerättävän pääoman ylärajan asettaminen mahdollista kokonaan poistaa. Lisäksi valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että öljysuojarahastosta suoritettavien korvausten maksusta nopeutetaan.

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty, valiokunta ehdottaa kunnioittavasti,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan öljysuojarahastosta 24 päivänä toukokuuta 1974 annetun lain (379/74) 1 §, 5 §, 7 §:n 3 momentti, 8 §, 9 §:n 1 momentti sekä 10 ja 11 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 § 7 päivänä tammikuuta 1983 annetussa laissa (3/83), 5 § osittain muutettuna 16 päivänä maaliskuuta 1979 annetulla lailla (301/79) ja 11 § viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään lakiin uusi 11 a § seuraavasti:

1 §

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetussa laissa (378/74) ja aluksista

aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa (300/79) tarkoitettujen öljyvahinkojen ja niiden torjuntakustannusten korvaa-

mista varten on valtion tulo- ja menoarvion ulkopuolella öljysuojarahasto. Rahasto on ympäristöministeriön hoidossa. Rahastosta maksettavista korvauksista päättää *jäljempänä* mainittu öljysuojarahaston johtokunta.

5 §

Öljysuojarahastosta myönnetään korvauksia öljyvahingoista kärsimään joutuneille sekä korvataan kustannukset ja vahinko, jotka on säädetty korvattaviksi maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain 5 §:n 4 momentissa, 7 §:n 3 momentissa ja 8 §:n 3 momentissa sekä aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 12 §:n 4 momentissa, 18 §:n 3 momentissa, 19 §:n 3 momentissa ja 19 a §:n 2 momentissa. *Mitä edellä tässä momentissa on säädetty, koskee myös Ahvenanmaan maakunnan alueella tapahtunutta öljyvahinkoa.*

Torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta kunnalle aiheutuneista kustannuksista myönnetään täysi korvaus vahvistetun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman mukaisen öljyvahinkojen torjunnan käyttöasteen perusteella. Kunnalle myönnetään korvaus kuitenkin vain silloin, kun kulloinkin korvattava määrä ylittää 1 000 markkaa.

Niissä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, joissa valtio on oikeutettu korvaukseen öljysuojarahastosta, korvaus myönnetään samoin edellytyksin kuin kunnalle. Valtiolla voidaan myös myöntää korvausta aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain 15

§:n 1 momentissa tarkoitetusta torjuntakaluston ja -tarvikkeiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista (*poist.*).

(4 ja 5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Erityisistä syistä on (*poist.*) öljysuojarahaston johtokunnalla oikeus jättää korvaus perimättä.

8 §

Öljysuojarahaston johtokunnassa tulee valtion viranomaisten, kuntien keskusjärjestöjen, luonnon- ja ympäristönsuojelujärjestöjen sekä öljyalan olla edustettuina niin kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

9 ja 10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Öljysuojarahaston johtokunnan tässä laissa tarkoitettua korvausta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla lukuun ottamatta päätöstä, joka on tehty 5 §:n 1 momentin nojalla.

11 a §

(1 mom. *poist.*)

(1 mom. kuten 2 mom. hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 21 päivänä toukokuuta 1985

Asian ratkaisevaan käsittelyyn ovat valiokunnassa ottaneet osaa varapuheenjohtaja Järvisalo-Kanerva, jäsenet Arranz, Hilpelä, Hurskainen-Leppänen (osittain), Kietäväinen (osittain), Kok-

ko, Komsu (osittain), Laaksonen (osittain), Myllyniemi (osittain), Paakkinen, Ranta (osittain), Renlund, Salminen, Valli (osittain) ja Varpasuo sekä varajäsen Pietikäinen (osittain).